

git: *Sicque fit, ut res corporea incorpoream exurat, dum ex igne visibili ardor, ac dolor invisibilis trahitur; ubi expendere opus est, qualiter ardorem a dolore distinguat, utique tanquam objectum ab actu, seu tanquam passionem, quasi naturalem a passione vitali, et ita concludit: Colligere ex Evangeliiis possumus, quia incendium anima non solum videndo, sed etiam experiendo patitur.*

29. *Ad Augustinum. — Ad Isidorum. — Ad Innocentium.* — Ad Augustinum respondemus, in illo loco valde obscure loqui, non solum de actione ignis, sed etiam de substantia eius, et de toto loco inferni, quem indicat non esse materialem, sed spirituale; unde divus Thomas, in 4, distinct 44, quæst. 4, art. 2, quæstiunc. 1, ad 2, Augustinus ait ibi procedere, non determinando, sed opinando, id est, inquirendo, et opinabilia proponendo. Addit præterea, vocare locum inferni incorporeum, quia non corporali modo continet spiritus, sed spirituali, quod idem Augustinus in principio illius capituli his verbis significavit, *Cito quidem responderem, animam vel ad corporalia loca non ferri, nisi cum aliquo corpore, vel non localiter ferri, ut ponderavit sanctus Thomas, quæst. 26, de Verit., artic. 1, ad 4.* Sic ergo de actione ignis dicemus, quod licet a corpore sit, non est corporalis, nec percipitur per species corporea, licet per similitudinem corporum apprehendatur, vel certe (prout divus Thomas in posteriori loco dicit) Augustinus assignando varios modos, quibus illa passio potest intelligi, declarat posse esse veram tristitiam, et dolorem, non tantum, a corporibus, sed etiam a similitudinibus corporum, non tamen determinat illo tantum modo pati dæmones, vel animas in inferno. Ad Isidorum respondemus, ibi solum declarare poenas hominis, et quamvis dicat, quod mentem urit tristitia, et corpus flamma, non negat etiam ipsam animam torqueri ab igne, non tantum mediante corpore, sed etiam immediate in seipsa, quamvis anima sola non sentiat corporaliter illam actionem ignis, nec per proprium dolorem sensibilem, sicut sentit corpoream flammam, sed alio modo spirituali, quem sub tristitiæ nomine comprehendit, et eodem modo debet exponi Innocentius III. Quanquam negare non possumus, quin isti Patres poenam hanc, seu passionem puri spiritus ab igne non satis explicuerint, et eodem modo interpretandus est Hugo Victor. Nam cum dicit, spiritum per eum puniri, a quo non contingitur, intelligendus de contactu materiali, et quantitativo; nam con-

tactus virtualis ad actionem physicam, et realem necessarius est.

30. *Objectiones contra eandem doctrinam ex ratione. — Prima obiectio — Contra responsionem quæ obtendi posset instantia prima. — Instantia secunda. — Instantia tertia.* — Secundo principaliter obijciuntur aliquæ rationes, quæ generaliter procedunt contra omnem realem actionem ignis in spiritum, non tantum physicam, seu quali naturalem, sed etiam intentionalem. Una est, quia ignis non potest agere in dæmonem aliquid corporale, quia Angelus non est illius capax, nec aliquid spirituale, quia excedit virtutem ejus, estque omnino improporcionatus ad talem actionem. Responditur forte cum communi sententia Doctorum, ignem non agere in spiritum virtute propria, sed virtute Dei, ut est instrumentum ejus. Sed contra hoc instatur generalibus argumentis, quæ fieri solent contra hujusmodi elevationem instrumentorum Dei ad agendum ultra virtutem suam naturalem. Primo quia vel illa virtus est aliquid in igne, vel nihil est ab ipso distinctum: si nihil est in igne, per illam virtutem nihil aget ignis, sed aget Deus ad præsentiam ejus. Si vero est aliquid, rursus interrogatur, an spirituale sit, vel corporale: nam virtus, quæ sit qualitas spiritualis, non potest esse in corpore, virtus autem corporea æque improporcionata erit natura sua ad agendum in spiritum, ab ipse ignis. Secundo specialiter hic applicatur illud principium in schola D. Thomæ receptum, quod instrumentum non potest elevari ad agendum supra virtutem suam effectum principalis agentis, nisi habeat actionem aliquam præviā per virtutem suam naturalem: nam ignis nullam actionem connaturalem præviā potest habere in spiritum; ergo nec potest elevari, ut instrumentum Dei ad torquendum illum. Quo argumento etiam in hoc puncto utitur divus Thomas in locis ex 4, et ex quæst. 26, de Veritate supra citatis. Tertio tandem instatur, quia non habet ignis majorem proportionem ad torquendum dæmonem, seu spiritum, quam habeat aqua, vel aliquid aliud corpus; ergo sicut reliqua corpora incapacia sunt hujusmodi actionis, et ideo neque illam habent, nec ad illam assumuntur, ita neque ignis.

31. Sed hæc vel nihil probant, vel nimium. Probarent enim ignem non torquere dæmones vere et realiter, quod nullatenus concedi debet, ut ex Scripturis et Patribus patet; ergo dicendum potius est argumenta illa nihil probare, et mirum est, quomodo aliqui auctores, qui

admittunt aliquod genus actionis realis ignis in spiritus, vel circa apprehensionem, vel circa ipsum dolorem, vel immittendo speciem, vel realiter detinendo spiritus, nihilominus contra alios modos particulares explicandi illam instrumentalem actionem eisdem argumentis utantur. Circa principale igitur argumentum imprimis adverte, nondum esse explicatum, quidnam agat ignis in dæmonem, id enim in capite sequenti inquirendum est. Nunc ergo supponimus, esse aliquid spirituale in spirituali subjecto receptum; et ad argumentum in contrarium bene responsum est, ignem ut instrumentum divinæ virtutis posse ad agendum aliquid spirituale elevari, sicut sacramenta ad efficiendam gratiam elevantur.

32. *Ad primam instantiam.* — Ad primam vero replicam, ommissa opinione Henrici in sequenti capite tractanda, juxta opinionem Capreoli, et aliorum ponentium in sacramentis, et aliis corporeis instrumentis Dei qualitatem spiritualem eis inhærentem, per quam elevantur: idem dicendum esset de igne inferni; sed illam opinionem non probavimus in aliis locis, ubi de his divinis instrumentis ex professo tractavimus, præsertim in 1 et 3 tom., in 3 p. D. Thomæ. Juxta doctrinam ergo in illis locis datam respondemus, illam virtutem, non esse aliquid distinctum ab igne, vel calore ejus, sed esse eundem elevatum a Deo ad suum effectum efficiendum, elevatur autem, non per additionem alicujus entitatis, sed quia Deus uti vult illo secundum potentiam activam obedientialem ejus, præbendo illi specialius auxilium ei non debitum, seu concursus ad agendum secundum illam potentiam, quam habet innatam, et subordinatam absolutæ potentiæ Dei, et hoc modo agere in virtute Dei dantis illi altiorem modum auxilii, quam ex sola ejus natura ei debeatur, ac respondeat.

33. *Ad secundam instantiam.* — Ad secundam vero replicam respondeo, in divinis instrumentis non esse necessariam illam actionem præviā distinctam ab actione principalis agentis, ut in dictis locis, et in Metaphysica late defendi, declaravi et probavi; ad tertium concedo, potuisse Deum uti quolibet elemento, vel corpore, ut instrumento ad torquendos damnatos, voluit tamen potius uti igne, et hoc nobis revelavit, et quamvis rationem non revelaverit, sufficeret pro ratione voluntas ejus. Quamvis non desint nobis congruentes rationes talis determinationis, quæ supra tactæ sunt: sicut etiam potuit gratiam per ignem, vel per lac, aut quid simile efficere, et tamen

in Baptismo noluit per res alias, sed per solam aquam gratiam conferre: sicut ergo ibi Baptismum in aqua sua voluntate instituit, ita etiam hic poenam per ignem infligere suo arbitrio definivit.

CAPUT XIV.

QUOMODO IGNIS INFERNI DÆMONES CRUCIET, VEL QUID IN ILLIS EFFICIAT.

1. Ex dictis in capite superiori manifestum relinquitur actionem ignis inferni in damnatum spiritum, esse mere transeuntem, egredientem utique ab igne, et in Angelo receptam, quia non est aliquid receptum in ipso igne, alias ageret in seipsum, non in Angelum: nec etiam est aliqua actio vitalis ipsius Angeli, quia ostensum est, actus vitales Angeli pertinentes ad hanc poenam supponere actionem ignis, ut objectum, circa quod versantur. Est ergo actio ignis mere transiens in Angelum: unde consequenter necessarium est, dari aliquem terminum talis actionis in ipso spiritu receptum, in quem talis actio transit; quia impossibile est, dari viam sine termino, vel fieri, sine aliqua re, quæ fiat, quod maxime in actione transeunte indubitatum est. Tota ergo difficultas præsentis quæstionis est in explicando, quidnam possit esse id, quod ignis per actionem suam in spiritum immittit, nam discurrendo per omnia prædicamenta nihil invenitur.

2. Quia si quid reale est, oportet ut sit accidens, advenit enim substantiæ completæ, et in illa fit: non est autem quantitas, ut est per se notum, et consequenter non pertinet ad illa posteriora prædicamenta, quæ quantitatem supponunt, ut sunt habitus, vel proprius situs corporeus; nec formaliter est actio, vel passio, quia supponitur esse earum terminus, nec etiam potest esse duratio, seu ad prædicamentum. Quando pertinere, quia duratio non est aliquis modus distinctus a re, cujus est duratio, nec per se fit per propriam actionem; et eadem ratione non potest esse pura relatio, quia ad relationem non est per se actio: præterquam quod pura relatio parum affligeret. Solum ergo supersunt Qualitas, vel Ubi; non videtur autem esse posse qualitas corporalis, quia hæc non potest inhærere spiritui, nec spiritalis, quia non affligeret, sed periceret spiritum; neque etiam solum Ubi sufficit ad talem dolorem inferendum: Quid ergo esse potest factum ab igne, et in Angelum immissum.

Prima responsio, ignorari a nobis, quomodo ignis torquat daemones.

3. Propter hanc difficultatem variae sunt in hoc puncto opiniones, quae ad quatuor reduci posse videntur. Prima est, etiamsi nobis revelatione constet, ignem vere, ac realiter cruciare spiritus: quomodo autem id faciat non esse revelatum, neque ratione investigari posse: et ideo consultius esse fateri modum illum esse nobis occultum, et non posse a nobis dici, aut cogitari, quid ignis faciat in spiritu, quam aliquid vel insufficientis, vel impossibile affirmare. Dicere namque, daemones cruciari ab igne per solum Ubi, vel (quod perinde est) per solam alligationem, plane non sufficit: quidquid autem aliud dicatur, vel est impossibile, vel non sine multis incommodis defenditur: ergo necesse est fateri, esse aliquid occultum, et ignotum nobis, et hoc significasse videtur Augustinus, cum dixit, daemones torqueri ab igne, veris et miris modis, ideo enim modus ille mirabilis dicitur, quia ignotus est, admiratio enim ex ignorantia nascitur, et ita sentit Vasquez, disp. 243, cap. ult. Atque haec quidem sententia intellecta de ignorantia opposita distinctae cognitioni talis poenae, seu effectus in particulari, quoad rationem ejus specificam, verissima est; quia nec per propriam speciem nos possumus talem effectum ignis cognoscere, sicut beati, vel ipsi etiam daemones illum vident, nec etiam habemus signum aliquod, vel effectum, per quem in cognitionem illius rei, quam ignis ille in spiritum producit, perveniamus: at vero si loquamur de cognitione talis effectus per conceptus confusos et generales, saltem quoad universalem rationem alicujus praedicamenti, vel quoad aliquod subalternum genus certi cujusdam praedicamenti, non potest satisfacere illa responsio, nec tanta ignorantia totalis (ut sic dicam) illius effectus admitti; nam supponimus ex revelata doctrina illam actionem ignis esse veram et realem, ex quo principio evidenter inferimus, terminum illius actionis esse aliquod verum et reale accidens, ut deductum est: ergo per locum a sufficienti divisione evidenter etiam concludimus, ad aliquod ex praedicamentis accidentis realis pertinere. Supponimus enim tanquam principium certum praedicamentorum divisionem sufficientem esse. Rursus evidenter etiam ostendi potest, non pertinere effectum illud ad multa ex novem praedicamentis accidentium, ut in primo discursu propositum est;

ergo necessario colligi potest aliquod certum praedicamentum, ad quod talis effectus pertinet. Imo etiam in eodem praedicamento poterit a quibusdam ejus speciebus, seu generalibus mediis evidenter excludi; ergo non potest esse nobis adeo ignotus, quin secundum aliqua generalia praedicata accidentium realium cognosci valeat, et sub hac saltem ratione inquirimus quid illud sit.

Secunda responsio, ignem torquere daemones per alligationem solum

4. *Ex auctoribus hujus responsionis quidam excludunt omnem alium modum, quidam minime.*—Est ergo secunda sententia, valde communis et antiqua, quae affirmat daemones ab igne torqueri per solam alligationem ad eundem ignem, in quo, tanquam in carcere, inviti tenentur, ita ut neque se inde liberare, nec libere actiones suas, ubi, et quomodo voverint agere possint, ex quo maxime affliguntur et torquentur. Quae sententia duas partes habet, una est affirmativa, scilicet daemones pati ab igne, quoad alligationem: altera est negativa, seu exclusiva, videlicet, non aliter ab igne pati. Priorem supponit D. Thomas, 1 par., q. 64, art. 4, ad 5, et docet late lib. 4, cont. Gent., c. 9, et q. 26, de Verit., a. 1, et quodl. 2, a. 3, et quodl. 3, a. 2, et in 4, dist. 44, q. 3, a. 2, quaestione 3, quibus locis consentiunt Capreolus, Cajetanus, Ferrara et alii moderni Thomistae, et ex aliis scholasticis plures in diet. dist. 44, Bonaventura, 2 p., a. 3, q. 1, Scotus, q. 2, Gabriel, q. 3, a. 2, Durandus, q. ult., Major, q. 8, Paludanus, q. 7, Richardus, art. 2, q. 3, Tartaretus, q. 1, et Aegidius, in quodl. supra citatis. Alteram vero partem exclusivam non omnes dicti auctores docent. Imo Bonaventura, Scotus, Richardus, Gabriel et Aegidius aliquid praeter alligationem adjungunt, illud tamen solum in apprehensione, vel in productione alicujus speciei intelligibilis, seu alia simili actione intentionali constituunt; unde ex parte objecti doloriferi nihil addere videntur praeter alligationem, quamvis addant, etiam tristari daemones ex eo, quod virtute ignis cogantur de ipso igne, et de alligatione ad illum cogitare, ut jam tractavimus. Alii vero auctores aperte satis docent illam partem exclusivam, quatenus impugnant omnes alios modos, quibus poena illa explicari solet. Solus Vasquez affirmando priorem partem, posteriorem negat, dicens, non omnem alium modum poenae ignis excludendum esse, quamvis in

actu exercito (ut sic dicam) omnem alium excludat, impugnando omnes alios modos, quibus illa poena excogitata est, vel cogitari posse videtur.

5. *Fundamentum praedictae secundae responsionis quoad astruendam alligationem.*—Fundamentum hujus sententiae quoad priorem partem est, quia non est dubium, quin spiritus damnati ex lege Dei aeterna alligati sint igni gehennae, tanquam perpetuo carceri, et instrumento divinae justitiae, juxta verbum Christi dicentis: *Ite in ignem aeternum, quia paratus est diabolo et Angelis; ejus*, nec etiam potest dubitari, quin alligatio illa, et violenta detentio, sit objectum magnae tristitiae et afflictionis; nam ignobile animal non habens intellectum, neque libertatem, sed solum sensum, et appetitum, interdum vehementer affligitur si catena ligatus teneatur, et inter homines diuturnus carcer magna est poena, et objectum non modicae afflictionis; ergo multo magis erit in Angelo nobilissima creatura alligari igni, et sua libertate privari: altera vero pars exclusiva solum probatur a dictis auctoribus impugnatione aliarum opinionum, qua sibi concludere videntur, omnem alium modum efficientiae ignis in spiritum ad eum affligendum, esse impossibile, ac proinde solum cruciatum per alligationem relinqui:

6. *Primus modus exponendi poenam alligationis quem tradit Valentia.*—De priori parte non est necessarium multum contendere, quia facile admitti potest, cum Scriptura poenam daemones interdum per alligationem declaret: ut 2, Petr. 2: *Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit*; unde cum ignis perpetuo sit in inferno, dici potest, daemones alligandos esse igni, et hanc pertinere ad poenam sensus illorum. Adverti autem debet duobus modis posse intelligi ignem ad illam poenam concurrere, uno modo objective tantum, alio modo etiam effective. Possumus enim intelligere alligari daemones, vel animas igni solo imperio divino, ejusque efficacia, et nihilominus illa incarcerationio erit objectum tristitiae, et doloris, et tunc dicimus, ignem solum objective, non vero effective damnatos affligere, quia revera nihil in eos agit, nec eos detinet, nec impedit, etiam resistendo (ut sic dicam) ne inde egrediantur, ad eum modum, quo materialis carcer suis parietibus, et januis solet corpora detinere. Spiritus enim non est naturaliter ejusmodi repagulorum capax, quibus in aliquo loco detineatur, sed sola efficientia po-

tentioris causae, ad ibi permanendum cogi potest: ergo si Deus absque efficientia ignis detinet spiritum in igne, non potest ignis dici causa efficiens illam poenam, sed tantum objectum, et ita videtur hanc poenam exponere P. Valentia.

7. *Non est sufficiens.*—Mihi tamen ille modus non videtur sufficiens ad illam poenam explicandam, quia tunc non erit verum, Angelum torqueri ab igne, sed a Deo in igne. Imo tunc revera nulla specialis afflictio daemones ex igne oritur etiam objective; nam imprimis ab igne nulla est efficientia, ut in illo modo dicendi supponitur; aliunde vero tota illa afflictio ex duobus nascitur, scilicet ex privatione loci superioris maxime caelestis, et ex detentione in tali loco, verbi gratia, centro terrae. At vero supposita illa privatione, ac detentione, quod in illo sit ignis potius quam terra, vel aliud corpus, nihil auget poenam spiritus, si ab igne nihil patitur: quia respectu spiritus nullam specialem rationem, vel incommodum habet, quod ibi sit ignis, sed est prorsus indifferens: quia nullo peculiari bono inde privatur, vel malo afficitur, et in hoc sensu efficax est ratio, quae fieri solet contra illam sententiam, quia ignis non magis affliget daemones, quam aer, vel aqua. Est enim hoc verum, si de facto ignis nihil efficit, sed tantum replet illud spatium, in quo damnati detinentur, nec dici potest, quod ex praesentia ignis magis affliguntur, propter specialem apprehensionem immissam illis spiritibus, et terrentem illos: nam hoc modo reducitur poena illa ad solam imaginariam afflictionem ex apprehensione falsa, et de re non subsistente, vel sub ratione apparente, et non vera, quod et Angelis passive, et Deo active repugnat, ut in principio capitis praecedentis dictum est.

8. *Secundus modus alligationis imprimendo aliquid approbatur, nihil vero imprimendo reprobat.*—Ut ergo pars illa verisimilior fiat, dicendum est, ignem non solum objective, sed etiam effective daemones sibi alligare, et intra se continere, quod tamen alii Doctores non explicant, nec videntur consequenter loquendo posse id affirmare, quia impossibile est ignem effective spiritum intra se detinere, nisi aliquid efficiendo in ipso: at juxta sententiam illam ignis nihil potest agere in spiritum, nec ad hoc elevari, ut instrumentum Dei: nam ex hoc principio ipsi alias opiniones impugnant, et rationes, quibus utuntur, generales sunt, ut in fine capitis praecedentis visum est; ergo non poterit ignis etiam hanc poenam effective in

Angelo efficere. Consequentia cum minori notae sunt; major autem declaratur imprimis exemplo superius tacto in libro quarto; nam Angelus non potest detinere lapidem in aere ut ibi sine corporali obstaculo quiescat, nisi aliquid agendo in ipsum, quomodo enim inferret violentiam nihil agendo? Unde aliqui inde colligunt, imprimere illi impetum, nos autem diximus, vel id facere, vel conservare intrinsicum ubi ejusdem lapidis. Sic ergo e contrario diximus, non posse ignem, vel aliquod corpus detinere effective Angelum alicubi, nisi aliquid efficiendo in ipso, militat enim eadem ratio, quia ignis detinendo Angelum vim illi infert, quod sine efficientia intelligi non potest. Item si effective detinet, vel ligat, aliquid facit, quia effective causare, et facere idem sunt, et qui facit, aliquid necessario facit, nam et ligare, et detinere aliquid est; ergo illud, quod ignis facit, in aliquo subjecto est; ergo est aliquid in ipso Angelo, tum quia actio illa circa Angelum versatur, tum etiam quia ignis non detinet Angelum aliquid in se faciendo, quid enim, vel quale cogitari potest: ergo efficiendo in Angelo. Non potest ergo dici ignis effective detinere Angelum, nisi admittendo elevationem ignis ad agendum in Angelum.

9. *Prædicta impressio ignis alligantis in daemones difficile assignatur a negantibus ubi intrinsicum Angelis.* — Unde nos, qui hanc elevationem libenter admittimus, facile ex hac parte concedemus, ignem affligere daemonem alligando ipsum; tunc autem explicare oportet, quidnam efficiat ignis in Angelo, quod sane difficile explicabunt, qui negant, Ubi angelicum esse modum spiritualem intrinsicè efficientem, seu inhærentem Angelo, quia, secluso tali modo, nihil superest, quod possit ignis imprimere Angelo ad ligandum, vel detinendum illum. Nisi quis fortasse dicat, detineri Angelum per impressionem alicujus impetus, quod neque consequenter dicitur, neque est credibile, multumque voluntarium esset: quia impetus ille deberet esse qualitas spiritualis, et inde augetur difficultas, et aliunde illa qualitas non posset detinere Angelum nisi resistendo contrario agenti, vel impellenti, et consequenter conservando effective, et cum majori efficacia Angelum in tali loco, et sic necessarium etiam est supponere, illam præsentiam esse aliquid in ipso Angelo, frustra addetur effectio spiritualis qualitatis, per quam Angelus detineatur. Nos ergo facile dicimus posse ignem inferni illam detentionem, seu alligationem efficere ut instrumen-

tum elevatum a Deo ad efficiendum ipsum Ubi angelicum, seu modum præsentiae in tali corpore cum tanta efficacia, ut non possit voluntas angelica contra illam efficacitatem prævalere, imo nec contra illam absolute conari.

10. *Ignis aut potest alligare daemonem alicui certo loco, verbi gratia, centro terræ, aut alligare secum.* — *Utriusque modi differentia.* — Hæc autem alligatio daemonis ad ignem, duobus modis potest intelligi. Unus est, ut sit tantum quædam detentio Angeli in illo loco formali (ut sic dicam) ubi est, id est, in illo spatio, verbi gratia, centri terræ, et cum tali distantia a polis, seu fixis punctis mundi. Alius modus est, ut sit alligatio etiam ad locum, quasi materiale, id est, ad ipsum corpus ignis, ita ut ab ipso separari non possit, sive ignis ille, sive ipse Angelus extra locum inferni feratur, vel moveatur, et uterque quidem modus est possibilis, prior tamen per se spectatus, solum requirit propinquitatem, seu indistantiam inter ignem et Angelum, quatenus illa propinquitas necessaria est ad agendum; unde si ignis ille extra infernum feratur, cessabit actio ex natura rei, nisi Deus vellet ignem elevare ad agendum in distans, conservando Angeli præsentiam in inferno, etiamsi ignis extra illum ductus ab ipso distaret. Alter vero modus requirit in igne efficaciam, non solum ad continentum Angelum in tali loco, sed etiam ad trahendum illum ad alia loca, quo ignis ipse ductus, seu translatus fuerit; et ita hoc modo posteriori fiet veluti quædam unio Angeli ad ignem corporeum, non formalis, sed effectiva, et talis videtur esse alligatio daemonis ad ignem inferni, per se, ac secundum legem ordinariam Dei loquendo, licet ex quadam dispensatione contingat daemonem ab illo igne separari; atque ita explicata hæc sententia, quoad priorem partem affirmantem satis probabilis est.

11. *Secunda pars quod sola alligatio torquet, impugnat.* — *Prima impugnatio ex Scriptura.* — Altera vero pars exclusiva, nimium, quod per solam alligationem daemones crucientur igne inferni, multis theologis præcipuè modernis non probatur, et ex antiquis illam refellit Henricus, quod. 8, quæst. 34, consentit Soto in 4, distin. 50, quæst. 1, artic. 2, et Angles, in 4, 2. part., quæst. ultim., difficultate prima, concl. 2, Vignerius, in Instit., c. 21, tit. de Judiciis gehem., vers. 1, Malonius, in 2, distin. 6, disp. 29, qui allegat Raimundum, in Thesaur. divinar. considerat., cap. 164, Vincentium Gracharum, Opusc. de

infer., Pelbarius, 4 part., Rosarii, verbo Judicium 5, § 44, et id tenet Jansenius in Concord., cap. 43. Intelligunt igitur isti auctores, daemones torqueri ab igne, non solum per detentionem, sed etiam per actionem afflictivam, et illativam doloris, et tristitiæ. Non ex parte apprehensionis, vel propter impressionem speciei intentionalis, quia cognitio objecti disconvenientis, et quidquid ad illam ordinatur, non est nova pœna, sed conditio necessaria ad novam pœnam; nec ex parte objecti auget dolorem, qui ex illo nasci potest, nisi apprehensio sit ultra veritatem, et exigentiam objecti, vel si quid auget propter efficaciorè apprehensionem parum, id est, et non transcendit gravitatem, quasi specificam illius pœnæ, quæ est per alligationem; et ideo dicti auctores addunt præter alligationem alium graviorem cruciatum, quo ignis spiritus torquet; et hæc sententia mihi maxime semper placuit. Probatum primo ex verbis illis Luc. 16: *Quia crucior in hac flamma*, quia sive illa dicta sint a Christo narrando historiam, sive parabolam adjungendo, semper in eis indicatur, præter detentionem in igne pati spiritus ab illo peculiarem cruciatum ab alligatione distinctum, quod maxime declaratum est, quia dives cupiens refrigerium non petiit libertatem inde exeundi, seu dissolutionis, seu separationis ab igne, sed guttam aquæ, qua refrigeraretur in illa flamma: per quam metaphoram aperte significata est pœna specialis inflictæ ab igne, præter detentionem in ipso. Unde Augustinus, lib. 21, de Civit., cap. 3, ait: *Dolebat utique apud inferos dives ille, quando dicebat, crucior in hac flamma*, probatque verbis illis animam a corpore separatam dolere posse. Secundo expendit Jansenius supra verba Christi Matthæi 8, dicentis: *Mitte illum in tenebras exteriores, ibi erit fletus, et stridor dentium*. Etenim ne quis forte putaret illam pœnam solum esse incarcerationis in loco tenebroso, et vilissimo, ideo adjunxit, *ibi erit fletus*, etc., per quæ verba metaphorice declarat specialem, et acerbam pœnam sensus, quam in illo loco spiritus passuri sunt. Tertio idem probant omnia testimonia, quæ non solum dicunt spiritus esse mittendos in infernum, sed etiam esse ibi cruciandos, quia si cruciatus ille tantum esset detentio in igne, satis fuisset dicere, mittentur in ignem: at non solum hoc dicitur, sed additur, et ibi cruciabuntur ab igne: ut D. Petrus in citato loco non sistit dicens, *rudentibus tradidit*, sed addidit, *cruciandos*, et Judith 16, dicitur: *Ut urantur, et sentiant*. Apocal.

14: *Cruciabitur igne*, clarius cap. 20: *Missus est in stagnum ignis et sulphuris, ubi et bestia, et pseudopropheta cruciabuntur die, ac nocte; utique ab eodem igne, ut dicitur capit. 14, 18, 19 et 21.*

12. *Secunda impugnatio ex Patribus.* — Secundo probatur ex Patribus, quorum auctoritate capite præcedenti probavimus, ignem physice, et quasi materialiter, seu per modum naturalis agentis spiritus cruciare. Et præcipue sunt notanda verba Gregorii, d. libr. 4 Dialog., cap. 29: *Si diabolus, ejusque Angeli cum sint incorporei, corporeo sunt igne cruciandi, quid mirum, si animæ antequam recipiant corpora, possint sentire tormenta?* Quod in sequentibus capitibus variis exemplis, et visionibus confirmat, sed præcipue notanda sunt verba ultima, cap. 32. Cum enim retulisset in sepulcro cujusdam in peccato gravissimo mortui, per dies plures visam fuisse flammam ignis, donec ossa omnia consumpsit, addit: *Quod videlicet omnipotens Deus faciens, ostendit, quid ejus anima in occulto pertulit, et infra: Ut ex hac consideratione colligamus, quid anima vivens, ac sentiens pro reatu suo patiat, ubi manifeste docet, animam non solum in igne detineri, sed etiam ab illo ita torqueri, ut peculiarem inde dolorem sentiat.* Unde etiam Cyprianus, libro ad Demetriadem, num. 3, in fine, carcerem a pœna ignis distinguit, dicens: *Manet postmodum carcer æternus, et ignis flamma, et pœna perpetua.* Denique alii Patres adeo exaggerant illam pœnam ignis, et tam frequenter dicunt spiritus ab igne torqueri, cruciari, cremari, et similia, ut incredibile sit de sola afflictione ob detentionem, et incarcerationem fuisse locutos. Unde non immerito dixerunt Angles, et Malonius supra, si Scriptura et Patres solam detentionem spirituum in igne totexaggerationibus proponunt, sequi ipsos falsum supposuisse, ut pia fraude nos terrerent, quod dicere nefas, et hæreticum esset.

13. *Tertia impugnatio sumpto argumento ex igne purgatorii.* — Tertio possumus a fortiori argumentum sumere ab igne purgatorii: nam ille affligit animas, quæ ibi purgantur, et non sola detentione, sed aliqua graviore actione; ergo multo magis de igne inferni id sentiendum est. Consequentia evidens est; nam ignis utriusque loci ejusdem rationis esse creditur: nam eodem modo de illis Scriptura loquitur, juxta illud 1, Corinth. 3: *Ipse autem salvus erit, sic tamen, quasi per ignem*: antecedens autem quoad posteriorem partem probari po-